

Economie in het Caribisch gebied – havo/vwo

Afbeelding: Markt in Curaçao - Thomas Elshout

Introductie

In dit katern kijk je naar de economische situatie in het Caribisch gebied.

Je kijkt naar:

- het effect van de historische banden van de eilanden met Europa,
- het bijzondere karakter van het Caribisch gebied,
- de verdeling van de beroepsbevolking,
- de rol van buitenlandse bedrijven en internationale organisaties,
- de economische uitdagingen en kansen die spelen in het Caribisch gebied.

Je gaat aan de slag met vragen als:

- Welke goederen worden zoal geëxporteerd uit het Caribisch gebied?
- Welke goederen worden geïmporteerd?
- Waarom vestigen buitenlandse bedrijven zich soms ook gedeeltelijk in het Caribisch gebied?
- Hoe is de beroepsbevolking over de verschillende economische sectoren verdeeld?
- Welke invloed hebben internationale organisaties en non-gouvernementele organisaties (NGO's) in het Caribisch gebied?
- Wat zijn de toekomstperspectieven op economisch gebied voor het Caribisch gebied?

Dit katern zal je helpen om de economische situatie in het Caribisch gebied beter te begrijpen.

Als eindproduct gaan jullie als klas antwoord geven op de vraag: Is de economie op het eiland waarop je woont eenzijdig of is er juist sprake van economische diversiteit? Om te komen tot dit eindproduct, gaan jullie een interview afnemen met iemand die werkt in het Caribisch gebied.

Oriëntatie

Leerdoel van dit katern

Aan het eind van het katern kun je de economische situatie in het Caribische gebied beschrijven, verklaren en analyseren. Je bestudeert de stromen van goederen, mensen en kapitaal van landen in het Caribisch gebied naar gebieden buiten het Caribisch gebied.

Je weet:

- dat de stromen van goederen en mensen bepaald en beïnvloed wordt door historisch gegroeide relaties, migratie en toerisme.
- dat de eilanden binnen het Koninkrijk der Nederlanden sterke economische banden met Nederland hebben.
- dat de kleinschaligheid en het eilandkarakter bepalende factoren zijn in de sociaaleconomische ontwikkeling van de Caribische eilanden.
- dat in het algemeen de richting en de aard van goederen-, mensen- en kapitaalstromen bepaald wordt door verschillen in welvaart.
- dat de grote afhankelijkheid van het toerisme als bestaansbron het Caribisch gebied kwetsbaar maakt op economisch terrein.

- dat de verdeling van de beroepsbevolking over de verschillende sectoren en de economische transitie verschilt per eiland.
- dat voor de economische ontwikkeling het lidmaatschap van non-gouvernementele organisaties (NGO's) van belang is.

Belangrijke begrippen:

- goederenstroom - stromen van goederen (handel)
- mensenstroom - stromen van mensen (migratie, toerisme)
- kapitaalstroom - stromen van kapitaal
- kleinschaligheid
- offshore bedrijvigheid
- economische ontwikkeling
- eenzijdigheid
- Verenigde Naties (IMF, WTO, World Bank, WHO, UNICEF, UNESCO, SIDS)
- non-gouvernementele organisaties (NGO)

Werkwijze

Vooraf

- Introductie: Je leest waar dit katern over gaat en wat je aan het eind van het katern moet weten.

Aan de slag

- Stap 1: In deze stap leer je over de kleinschaligheid en het eilandkarakter van de landen in het Caribisch gebied. Je leert over het belang van goederen-, mensen- en kapitaalstromen tussen de landen in het Caribisch gebied en haar handelspartners.
- Stap 2: Je leert over hoe de economie vaak wordt opgedeeld in vier sectoren en hoe de beroepsbevolking is verdeeld over deze sectoren.
- Stap 3: Welke economische rol spelen internationale organisaties in het Caribisch gebied? Je leert er meer over in stap 3.
- Stap 4: In de laatste stap kijk je naar de economische uitdagingen die veel eilanden in het Caribisch gebied hebben.

Afronding

- Begrippenlijst: Vet- en blauwgedrukte woorden zijn terug te lezen in de verklarende begrippenlijst.
- Eindproduct: Je gaat met je klasgenoten antwoord geven op de vraag: Is de economie op het eiland waarop je woont eenzijdig of is er juist sprake van economische diversiteit? Dat doe je door een interview af te nemen. Het resultaat van het interview bespreek je met je klasgenoten.
- Toetsvragen: Met een aantal vragen test je of je de leerdoelen hebt behaald.
- Terugkijken: Je kijkt terug op het katern. Hoe ging het?

Stap 1: Stromen van goederen, mensen en kapitaal

Historische context

De economische situatie van de Caribische eilanden is voor een belangrijk deel bepaald door hun geschiedenis. Veel eilanden waren koloniën van Europese mogendheden zoals Spanje, Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. De koloniale erfenis heeft nog steeds invloed op de huidige economie. Na de afschaffing van de slavernij en het einde van het koloniale tijdperk veranderden de economieën op veel eilanden. Maar de eilanden bleven vaak wel sterk afhankelijk van de voormalige koloniale machten voor handel en financiële steun. Neem de eilanden die deel uitmaken van het Koninkrijk der Nederlanden (Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius en Sint-Maarten). Voor deze eilanden zijn de economische banden met Nederland van groot belang. Nederland fungeert als een belangrijke handelspartner (goederenstroom), levert toeristen en arbeidskrachten (mensenstroom), maar speelt ook een belangrijke rol als verstrekker van financiële steun (kapitaalstroom).

Belang van goederen-, mensen- en kapitaalstromen

De Caribische economieën zijn sterk afhankelijk van de stromen van goederen, mensen en kapitaal.

1 Goederenstroom

Met de **goederenstroom** wordt de export en import van goederen bedoeld. Voor de eilanden in het Caribisch gebied geldt dat de export vooral bestaat uit landbouwproducten, mineralen en in sommige gevallen, olie. Geïmporteerde goederen zijn vooral consumptiegoederen, machines en brandstof.

De richting en de aard van de goederenstroom wordt voor een belangrijk deel bepaald door het verschil in welvaart tussen de eilanden in het Caribisch gebied en hun handelspartners. Landen zoals Jamaica, Trinidad en Tobago exporteren aanzienlijke hoeveelheden ruwe olie, aardolieproducten, suiker, bauxiet, en andere natuurlijke hulpbronnen naar landen zoals de Verenigde Staten, Canada of Europese landen. Deze grondstoffen worden vaak gebruikt als inputs voor industriële productieprocessen in de welvarende landen.

Bron 1: Producten die worden geëxporteerd vanuit het Caribisch gebied

2 Mensenstroom

Toerisme en migratie spelen een cruciale rol in de **mensenstroom** van en naar de regio. Elk jaar bezoeken miljoenen toeristen de eilanden, wat een belangrijke bron van inkomsten is. Op veel Caribische eilanden is toerisme zelfs de grootste bron van inkomsten. Toerisme biedt veel werkgelegenheid en trekt arbeidskrachten uit andere landen aan. Tegenover de komst van toeristen en arbeidskrachten staat dat veel Caribische inwoners in de loop der jaren zijn geëmigreerd. Op zoek naar betere economische kansen, onderwijs en een hogere levensstandaard zijn mensen geëmigreerd naar bijvoorbeeld Noord-Amerika en Europa. Ook de richting en de aard van de mensenstroom wordt dus voor een belangrijk deel bepaald door verschillen in welvaart.

3 Kapitaalstroom

Kapitaalstromen naar het Caribisch gebied komen vaak in de vorm van directe buitenlandse investeringen. Een voorbeeld kan zijn een Nederlands energiebedrijf dat investeert in windturbines op Bonaire. Een ander voorbeeld van een kapitaalstroom is de financiële hulp van internationale organisaties. Of de financiële hulp van bijvoorbeeld het oorspronkelijke moederland. De kapitaalstroom loopt veelal van de meer welvarende landen naar het Caribisch gebied.

Kleinschaligheid en eilandkarakter

De **kleinschaligheid** en het eilandkarakter van veel Caribische eilanden hebben specifieke invloed op hun economische ontwikkeling. Het **eilandkarakter** is een combinatie van geografische, economische en sociaal-culturele factoren. Denk dan aan:

- **Geografische isolatie**

Eilanden zijn door water gescheiden van het vasteland en andere eilanden, wat transport en communicatie bemoeilijkt en duurder maakt. Voor handel en toerisme is de toegang tot het eiland, vaak via luchthavens en zeehavens, van groot belang.

- **Beperkte hulpbronnen**

Eilanden hebben vaak een beperkte hoeveelheid natuurlijke hulpbronnen zoals landbouwgrond, zoet water en minerale reserves. Dit kan leiden tot een grotere afhankelijkheid van import.

- **Kleine gemeenschap**

De bevolkingsomvang is vaak klein, en gemeenschappen zijn hecht. Dit heeft invloed op de arbeidsmarkt, het onderwijs en andere sociale structuren.

- **Beperkte diversiteit in economische sectoren**

De kleinschaligheid en isolatie kunnen leiden tot een eenzijdige economie, zoals bijvoorbeeld een sterke focus op toerisme.

- **Culturele uniciteit**

Eilandgemeenschappen hebben vaak een unieke cultuur die aantrekkelijk kan zijn voor toeristen maar ook kwetsbaar is voor externe invloeden. Denk bijvoorbeeld aan Covid.

- **Ecologische kwetsbaarheid**

Eilanden hebben vaak unieke, maar kwetsbare ecosystemen die kunnen worden bedreigd door overbevissing, vervuiling en andere menselijke activiteiten.

- **Strategische ligging**

In sommige gevallen kan de geografische ligging van een eiland strategisch belangrijk zijn voor handel, maritieme routes of militaire doeleinden.

De kleinschaligheid en het eilandkarakter hebben een grote impact op de lokale economie. De beperkte grootte van de eilanden biedt kansen. De gemeenschap is vaak hecht en er is sprake

van een sterke identiteit en lokale cultuur die aantrekkelijk kan zijn voor toeristen. Maar de interne markt is vaak te klein voor grote industrieën. De bevolking werkt daarom vaak bij kleine lokale bedrijven of in de toeristische sector.

Vragen

1 Hoe beïnvloeden de sterke economische banden met Nederland de economie van Caribisch Nederland?

2 Verschillen in welvaart tussen de Caribische landen en hun handelspartners beïnvloeden de richting en de aard van de goederenstroom. Leg dit uit.

3 In de tekst worden de factoren besproken die de kleinschaligheid en het eilandkarakter van het Caribisch gebied bepalen. Welke van deze factoren hebben veel invloed op de import en export van goederen?

Opdracht: Import en export
Gebruik bron 2.

Bron 2: **Import en export Curaçao**

Importproducten

- Brandstoffen en olie: Curaçao had een bedrijf dat olie verwerkte (olieraffinaderij). Nu worden brandstoffen geïmporteerd voor lokaal gebruik.
- Machines en transportuitrusting: Bijvoorbeeld computers en auto's.
- Voedingsmiddelen: Vanwege de beperkte landbouwproductie is Curaçao grotendeels afhankelijk van geïmporteerd voedsel.
- Elektrische apparatuur: Dit omvat consumentenelektronica en andere elektrische apparaten.
- Dranken en tabak: Hoewel Curaçao zijn eigen alcoholische dranken produceert, zoals de bekende Blue Curaçao, worden ook veel dranken geïmporteerd.

Exportproducten

- Petrochemische producten: Producten van de Isla-raffinaderij.
- Financiële diensten: Vanwege zijn rol als offshore financieel centrum.
- Toerisme: Toerisme wordt vaak gezien als een "exportproduct". Het geld dat door toeristen wordt uitgegeven is een belangrijke bron van inkomsten voor Curaçao.
- Aloë Vera-producten: Het eiland produceert verschillende producten op basis van aloë vera, variërend van lotions tot drankjes. Deze cactusachtige vetplant wordt al eeuwenlang gebruikt om zijn helende eigenschappen voor bijvoorbeeld de huid.

Aloë Vera plant

- Scheepvaartdiensten: De haven van Willemstad biedt bunkerdiensten en andere maritieme diensten aan schepen die het Caribisch gebied doorkruisen.
- Herexport van goederen: Gezien zijn status als een vrijhaven, voert Curaçao ook goederen uit die het eerst heeft geïmporteerd.

1 Van welke import- of exportproducten wist je niet dat ze door Curaçao worden geïmporteerd/geëxporteerd?

2 Ga op zoek naar vergelijkbare informatie over import- en exportproducten van een ander Caribisch land. Schrijf op wat de verschillen en overeenkomsten zijn tussen de informatie die jij gevonden hebt en de informatie over Curaçao. Kun je de verschillen verklaren?

Opdracht: Migratie

Gebruik bron 3.

Bron 3

Caribische diaspora

Veel Caribische inwoners zijn in de loop der jaren geëmigreerd. Bijvoorbeeld naar Noord-Amerika, Europa of naar landen in de regio. Ze zijn vaak geëmigreerd op zoek naar betere economische kansen, onderwijs en een hogere levensstandaard. Deze migratiegolven zijn vaak gekoppeld aan economische ontwikkelingen of crises in de regio. Denk aan de afhankelijkheid van de suikerindustrie, de opkomst van het toerisme, of politieke instabiliteit in sommige landen. Ook speelt gezinshereniging een rol, waarbij familieleden volgen na de migratie van één of enkele gezinsleden.

Naast de economische redenen zijn er ook culturele en historische banden die de migratiepatronen beïnvloeden. Veel Caribische gemeenschappen hebben sterke culturele en historische banden met voormalige koloniale machten, wat migratie naar deze landen vergemakkelijkt.

De migratie heeft bijgedragen aan de grootschalige verspreiding van Caribische inwoners over de wereld (diaspora). Met name in de Verenigde Staten, Canada, het Verenigd Koninkrijk en Nederland wonen veel mensen uit landen in het Caribisch gebied. Deze diaspora speelt een belangrijke rol in de culturele en economische verbindingen tussen deze landen en de Caribische regio.

Het migratiesaldo is het verschil tussen het aantal mensen dat naar een bepaald land immigreert en het aantal mensen dat uit datzelfde land emigreert. Er zijn verschillende factoren die invloed hebben op het migratiesaldo.

Beschrijf de invloed van de volgende factoren op het migratiesaldo van een Caribisch eiland:

- toename werkloosheid
- opkomst van het toerisme
- gezinshereniging

Stap 2: Economische sectoren en economische transitie

In stap 1 is al een aantal economische activiteiten in relatie met de kleinschaligheid en het eilandkarakter van het Caribisch gebied besproken. In deze stap onderzoek je de verdeling van de beroepsbevolking over de verschillende economische sectoren in de Caribische regio. Ook kijk je naar hoe er verschuivingen tussen de economische sectoren kunnen plaatsvinden (economische transitie).

Economische sectoren

Er worden vier economische sectoren onderscheiden:

- **Primaire sector:** landbouw, mijnbouw en visserij.
- **Secundaire sector:** industrie & bouw.
- **Tertiaire sector:** commerciële dienstverlening (bijv. winkels, hotels, restaurants, offshore bedrijvigheid en financiële dienstverlening).
- **Quartaire sector:** niet-commerciële dienstverlening (bijv. overheid, scholen).

1 Primaire sector

Op de meeste eilanden in het Caribisch gebied zijn landbouw en visserij belangrijk voor de lokale voedselvoorziening, maar als je kijkt naar het aandeel in de totale economie is de omvang van de primaire sector doorgaans beperkt.

Maar er zijn uitzonderingen. In Jamaica zijn de suikerriet-, banaan- en koffieproductie voor zowel de binnenlandse consumptie als de export belangrijk. En ook voor landen als de Dominicaanse Republiek en Saint Lucia zijn bananen een belangrijk exportproduct. Trinidad en Tobago is vooral bekend om zijn olie- en gasindustrie. Maar de eilanden hebben ook een opkomende cacao-industrie, die prijzen wint voor zijn hoge kwaliteit.

Visserij is vooral belangrijk voor de lokale economie en voedselvoorziening; de omvang is meestal beperkt. Op eilanden als Barbados en de Bahama's is visserij een belangrijk onderdeel van zowel de lokale economie als de cultuur. Het biedt werkgelegenheid en is een bron van voedsel voor de lokale bevolking. Echter, vanwege de kleinschaligheid en het gebrek aan moderne technologieën is de bijdrage van de visserijsector aan het nationaal inkomen bescheiden.

Bron 4: Lokale vissers laten trots hun vangst zien.

Ook op de Nederlandse Caribische eilanden zoals Aruba, Curaçao, en Sint-Maarten speelt landbouw een rol. Echter de beperkte landoppervlakte en de beperkte waterbronnen maken dat sector klein is. Lokale boeren focussen zich hier meestal op de teelt van groenten en fruit voor binnenlandse consumptie. Op deze eilanden is visserij eveneens een belangrijke, maar kleinschalige bedrijvigheid.

2 Secundaire sector

Ook de secundaire sector is op de meeste Caribische eilanden beperkt. Veel Caribische eilanden hebben een kleine bevolking en beperkte natuurlijke hulpbronnen. Hierdoor is er nauwelijks sprake van grootschalige industrie. Ook hierop zijn uitzonderingen, zoals bijvoorbeeld de olie- en petrochemische industrie in Trinidad en Tobago en de bauxiet- en aluminiumproductie in Jamaica.

3 Tertiaire sector

Voor veel Caribische eilanden is de tertiaire sector, en dan met name het toerisme en de financiële dienstverlening, de ruggengraat van de economie. Over het toerisme leer je veel meer in het katern 'Toerisme'.

Naast toerisme is er in veel Caribische landen een belangrijke **offshore bedrijvigheid** en financiële dienstverlening. Offshore bedrijvigheid verwijst naar bedrijven die zich registreren in een land om fiscale of regelgevende voordelen te behalen, maar hun hoofdactiviteiten elders uitvoeren. Veel Caribische eilanden hebben gunstige belastingregels en zijn daardoor interessant voor buitenlandse bedrijven.

Offshore bedrijvigheid wordt internationaal wel steeds kritischer bekeken. Bij offshore bedrijvigheid komt namelijk veel belastingontwijking voor. Er zijn steeds meer initiatieven om te proberen die aan te pakken door de internationale belastingregels te hervormen.

4 Quartaire sector

De **quartaire sector** in de landen in het Caribisch gebied is weer relatief klein. Deze sector is wel vaak groeiende. Veel Caribische eilanden richten zich bijvoorbeeld meer op duurzame ontwikkeling in de regio. Dit kan leiden tot meer kansen in aan het milieu gekoppelde onderzoeks- en adviesdiensten. Deze diensten zijn een belangrijk onderdeel van de quartaire sector.

Economische transitie

Met economische transitie wordt bedoeld de verschuiving van de beroepsbevolking van de ene sector naar de andere. Er zijn verschillende factoren die een economische transitie kunnen beïnvloeden, denk bijvoorbeeld aan:

1 Globalisering (economieën over de hele wereld die steeds meer met elkaar verbonden zijn)
De meeste eilanden in het Caribisch gebied hebben een **open economie**. Veranderingen in de internationale economische situatie hebben invloed op de economieën van de eilanden in het Caribisch gebied. Die veranderingen kunnen dus leiden tot een economische transitie. Zo kan een wereldwijde economische recessie bijvoorbeeld grote invloed hebben op het toerisme naar het Caribisch gebied. Door zo'n recessie komen er minder toeristen. Hierdoor daalt de werkgelegenheid in de tertiaire sector en moeten mensen op zoek naar ander werk.

2 Technologische vooruitgang

De introductie van nieuwe technologieën kunnen nieuwe sectoren creëren of bestaande sectoren transformeren. In het Caribisch gebied is er bijvoorbeeld een groei in de informatie- en communicatietechnologie (ICT) sector. Dit levert meer werkgelegenheid op in de quartaire sector. Een voorbeeld hiervan is het bedrijf "Itelbpo", dat in 2012 in Jamaica werd opgericht. Itelbpo biedt allerlei diensten, waaronder klantenservice, backoffice ondersteuning, en IT-diensten. De groei van dit bedrijf heeft geleid tot duizenden extra banen in de quartaire sector.

3 Overheidsbeleid

Het beleid van de overheid kan grote invloed hebben op de transitie. Zo kan de overheid bijvoorbeeld zorgen voor gunstige belastingregels waardoor de offshore bedrijvigheid groeit. De offshore bedrijvigheid valt onder de tertiaire sector.

De afgelopen periode geldt wereldwijd dat de tertiaire sector groter is geworden. En dat geldt eigenlijk ook voor alle landen in het Caribisch gebied. Maar de economische transitie verschilt wel per eiland.

Trinidad en Tobago hebben een sterke focus op de olie- en gasindustrie, een belangrijk onderdeel van de secundaire sector. De economie van Trinidad en Tobago is minder afhankelijk van toerisme. Er is dus minder sprake van economische transitie richting de tertiaire sector. Barbados heeft juist een relatief goed ontwikkelde dienstensector. Het eiland heeft minder nadruk op de primaire sector, vooral vanwege de beperkte natuurlijke hulpbronnen. En bijvoorbeeld de Dominicaanse Republiek heeft juist een diverse economie met een sterke landbouwsector, een groeiende industrie, en een bloeiende dienstensector.

Er is een trend richting dienstensector. Maar deze voorbeelden tonen aan dat de mate en de manier waarop dit gebeurt, varieert per eiland.

Vragen

1 Waarom is de secundaire sector in vergelijking tot de andere sectoren op de meeste Caribische eilanden beperkt?

2 Leg uit waarom de aanwezigheid van natuurlijke hulpbronnen van invloed kan zijn op de mate van economische transitie.

3 Wat is offshore bedrijvigheid en waarom is het aantrekkelijk voor bedrijven om deze in het Caribisch gebied te vestigen?

4 Wat levert offshore bedrijvigheid een Caribisch land op?

Opdracht: Kleinschaligheid en eilandkarakter Aruba

Gebruik bron 5.

Bron 5: **Kleinschaligheid en eilandkarakter Aruba**

- Klein eiland in het Caribisch gebied.
- Economische ontwikkeling wordt beïnvloed door de beperkte grootte en geografische isolatie.
- Toegang vooral via luchthaven en havens.

Toerisme

- Belangrijkste bron van inkomsten voor Aruba.
- Gevoelig voor economische schommelingen in de bronlanden.

Offshore bedrijvigheid en financiële dienstverlening

- Enkele bedrijven kunnen zich op Aruba registreren om fiscale voordelen te genieten.
- Aruba heeft gunstige belastingregels die interessant zijn voor buitenlandse bedrijven.

Landbouw

- Speelt een rol op het eiland, maar is kleinschalig vanwege beperkte landoppervlakte en waterbronnen.
- Focust voornamelijk op de teelt van groenten en fruit voor binnenlandse consumptie.

Visserij

- Belangrijk voor lokale bevolking, maar kleinschalige bedrijvigheid op Aruba.
- Draagt bij aan de lokale economie en cultuur.

1 Maak met behulp van de gegevens een infographic om de kleinschaligheid en het eilandkarakter van Aruba te illustreren. Gebruik symbolen, kleuren grafieken om de bijdrage van elke sector te representeren. Gebruik eventueel een digitale tool.

Presenteer je infographic aan een klasgenoot. Bekijk ook zijn of haar infographic.

2 Kies nu zelf een ander Caribisch eiland en ga op zoek naar de informatie over de verschillende sectoren in dat land. Maak met die informatie eenzelfde infographic als je voor Aruba hebt gemaakt.

Schrijf de verschillen tussen de economische structuur van het door jou gekozen land en Aruba op.

<https://www.socialmediaduo.nl/hoe-maak-ik-een-infographic/>

Opdracht: Sectoren Aruba

Gebruik bron 6.

Bron 6: Verdeling beroepsbevolking Aruba

De verdeling van de beroepsbevolking over de vier economische sectoren in Aruba weerspiegelt de economische structuur en ontwikkeling van het eiland. In het overzicht hieronder zie je hoe de arbeidskrachten verdeeld zijn over de primaire, secundaire, tertiaire en quataire sectoren:

Primaire sector

In Aruba is de primaire sector relatief klein. Het eiland heeft beperkte natuurlijke hulpbronnen en landbouwgrond, waardoor slechts een klein deel van de beroepsbevolking in deze sector werkt.

Secundaire sector

Deze sector is ook beperkt in omvang in Aruba. Er is enige productie, met name in de verwerking van aloë vera en de productie van sommige dranken, maar deze activiteiten zijn niet omvangrijk en bieden werk aan een beperkt aantal arbeidskrachten.

Tertiaire sector

De tertiaire sector is de meest dominante sector in Aruba. Toerisme is de ruggengraat van de Arubaanse economie en de grootste werkgever. Het gaat niet alleen om directe werkgelegenheid in hotels, resorts, restaurants en toeristische attracties, maar ook om indirecte werkgelegenheid in diensten zoals transport, detailhandel en andere diensten gerelateerd aan toerisme.

Quartaire sector

Hoewel minder prominent dan de tertiaire sector, is de quartaire sector in Aruba aan het groeien. Deze sector omvat kennisintensieve diensten zoals onderwijs, ICT, en overheidsdiensten.

Hieronder vier stellingen over de economie van Aruba.

- I** Aruba moet de primaire sector optimaliseren, zodat deze sector een grotere bijdrage kan leveren aan de lokale economie
- II** De uitbreiding van de secundaire sector, zoals de productie van aloë vera en dranken, zijn de grootste kans voor economische groei en diversificatie in Aruba.
- III** De dominantie van de tertiaire sector, met name toerisme, is de belangrijkste reden voor de economische kwetsbaarheid van Aruba.
- IV** Het stimuleren van de groei en ontwikkeling van de quartaire sector is belangrijk voor de diversificatie van de economie van het eiland.

Kies één van de vier stellingen uit. Schrijf één argument vóór de stelling op, maar ook een argument tegen de stelling. Bespreek je antwoord met een klasgenoot.

Stap 3: Rol internationale organisaties

De Caribische eilanden staan niet op zichzelf als het gaat om economische ontwikkeling. Internationale organisaties zoals de **Verenigde Naties** hebben een belangrijke rol in de economieën in het Caribisch gebied. En ook **non-gouvernementele organisaties** (NGO's) helpen bij het vormgeven van de economieën in dit gebied.

Internationale organisaties

Internationale monetaire organisaties zoals het IMF (Internationaal Monetair Fonds) en de Wereldbank kunnen een grote impact hebben op de macro-economische stabiliteit van de Caribische eilanden. Via leningen en financiële ondersteuningsprogramma's kunnen deze organisaties landen helpen bij het voorkomen van grote schommelingen in de economie, het beheersen van inflatie en het vergroten van buitenlandse investeringen. Echter, deze leningen komen vaak met strikte voorwaarden, zoals bezuinigingen op overheidsuitgaven met soms negatieve gevolgen in andere sectoren.

Naast de ondersteuning door monetaire organisaties zijn er ook andere internationale organisaties actief in het Caribisch gebied. Een organisatie als de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) oefent bijvoorbeeld invloed uit op de gezondheidszorgsystemen door het verstrekken van technische assistentie of het opzetten van specifieke programma's gericht op het verbeteren van de volksgezondheid.

En bijvoorbeeld UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur) kan bijdragen aan de onderwijssector door het bevorderen van onderwijsprogramma's en cultureel erfgoed.

Non-Gouvernementele Organisaties (NGO's)

Naast deze grote internationale organisaties spelen NGO's ook een belangrijke rol op de eilanden. Een NGO, of niet-gouvernementele organisatie, is een non-profit, burgerlijke organisatie. Een NGO is onafhankelijk van de overheid. Veel NGO's richten zich vaak meer op kleinschalige, op de gemeenschap gerichte projecten. Denk bijvoorbeeld aan projecten op het gebied van duurzame landbouw, watervoorziening en hernieuwbare energie. Hun aanpak is dan meer gericht op de behoeften van de lokale gemeenschap. NGO's zijn daarom soms effectiever in het aanpakken van specifieke problemen.

Een voorbeeld van zo'n NGO is het Coral Restoration Foundation Curaçao. Dit is een milieugerichte NGO. Deze NGO richt zich op het herstellen en beschermen van koraalriffen rondom het eiland. Door samen te werken met duikscholen, lokale gemeenschappen en wetenschappers proberen ze de gezondheid van het mariene ecosysteem te verbeteren. Dit is op de lange termijn ook gunstig is voor toerisme en visserij.

De betrokkenheid van deze internationale organisaties en NGO's wordt over het algemeen als positief gezien. Maar er zijn er ook kritische geluiden. Nadelen van de betrokkenheid kunnen zijn een verlies van autonomie en een te grote afhankelijkheid van externe fondsen. En soms kunnen er vragen worden gesteld aan de effectiviteit van bepaalde programma's.

Opdracht: FKLB en Curaçao

Gebruik bron 7.

Bron 7

FKLB en Curaçao

Curaçao, net als vele eilanden in het Caribisch gebied, kampt met problemen als zwerfafval en illegale stortplaatsen, wat niet alleen schadelijk is voor het milieu maar ook de schoonheid van het eiland aantast en potentiële gezondheidsrisico's voor de bevolking en het toerisme creëert.

Fundashon Kòrsou Limpi Bunita (FKLB) is een non-gouvernementele organisatie die zich inzet voor een schoner Curaçao. De organisatie richt zich op het bewustmaken van de lokale bevolking en bezoekers over het belang van een schoon milieu door middel van verschillende projecten en programma's. Hun benadering is zeer gemeenschapsgericht, ze werken samen met scholen om kinderen te onderwijzen en met bedrijven en de overheid om schoonmaakinitiatieven te ondersteunen.

Bron: Fundashon Kòrsou Limpi Bunita – bewerkt

1 Leg in je eigen woorden uit hoe NGO's als FKLB kunnen bijdragen aan de economische ontwikkeling op de Caribische eilanden?

2 Wat kunnen kritiekpunten zijn op de rol van NGO's in het Caribisch gebied?

Opdracht: IMF en Jamaica

Gebruik bron 8.

Bron 8

IMF en Jamaica

Rond 2010 kampte Jamaica met enorme economische problemen, waaronder hoge schuld niveaus, lage economische groei en uitdagingen in de overheidsfinanciën. De nationale munt was instabiel en er waren grote begrotingstekorten.

IMF-interventie

In 2013 sloot Jamaica een overeenkomst met het IMF voor een lening van \$932 miljoen dollar. Deze financiering was bedoeld om de economische hervormingen van het land te ondersteunen en macro-economische stabiliteit te herstellen.

Aan de lening waren verschillende voorwaarden verbonden. Het IMF vereiste dat Jamaica zijn schuldenlast verminderde en de inflatie onder controle ging houden door middel van een strenge belasting discipline. Het land moest hervormingen doorvoeren om de

overheidsuitgaven te verminderen en de belastinginkomsten te verhogen. Als gevolg van de bemoeienis van de IMF en de toegepaste hervormingen verbeterde de economie van Jamaica aanzienlijk.

De gevolgen waren echter niet alleen positief; de vereiste bezuinigingen op overheidsuitgaven hadden gevolgen voor sociale diensten, zoals onderwijs en gezondheidszorg, wat leidde tot publieke onrust en kritiek dat deze maatregelen de armsten in de samenleving troffen.

Bron: Extended Fund Facility programma – bewerkt

Geef in je eigen woorden weer wat voor soort positieve en negatieve invloed een monetaire organisaties als het IMF kan hebben op de economie van de Caribische eilanden?

Stap 4: Economische uitdagingen

Door de kleinschaligheid en het eilandkarakter van landen in het Caribisch gebied hebben veel Caribische landen vergelijkbare economische ontwikkelingsuitdagingen.

Eenzijdigheid en kwetsbaarheid

Misschien wel de grootste uitdaging voor veel Caribische economieën is de **eenzijdigheid** van de economie. De eenzijdige focus, meestal op toerisme, maakt veel landen bijzonder kwetsbaar voor economische, ecologische en sociaal-culturele schokken. Natuurrampen zoals orkanen kunnen bijvoorbeeld een vernietigend effect hebben op de toeristische infrastructuur en daarmee op de gehele economie. Een economische recessie in Europa of Noord-Amerika kan leiden tot een significante afname van het aantal toeristen en daarmee van de inkomsten uit deze sector.

Duurzaamheid en toekomstperspectieven

De Caribische eilanden staan ook voor grote uitdagingen als gevolg van klimaatverandering, zoals de stijgende zeespiegel en intensere stormen. Deze veranderingen hebben directe en indirecte gevolgen voor economische sectoren zoals toerisme, landbouw en visserij.

Er is een groeiend besef van het belang van duurzame ontwikkeling binnen het Caribisch gebied. Veel eilanden zijn nu meer gericht op duurzaam toerisme en andere vormen van ecologisch verantwoorde economische activiteiten, zoals projecten met hernieuwbare energie.

Onder invloed van internationale en non-gouvernementele organisaties wordt er meer aandacht besteed aan duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen.

Een voorbeeld van duurzame ontwikkeling is het initiatief van Bonaire om meer duurzame energiebronnen te gebruiken. Bonaire heeft een aanzienlijke investering gedaan in windenergie. Het eiland heeft meerdere windparken opgezet die in een groot deel van de elektriciteitsbehoefte van het eiland voorzien. Door deze verschuiving naar hernieuwbare energiebronnen vermindert Bonaire zijn 'koolstofvoetafdruk' en zijn afhankelijkheid van geïmporteerde fossiele brandstoffen. Deze inspanningen leiden niet alleen tot een vermindering van de milieu-impact, maar bevorderen ook de lokale economie door energiekosten te verlagen en banen te creëren in de duurzame energiesector.

Technologie

De aandacht voor duurzaamheid kan een breder scala aan economische activiteiten bevorderen en zo de afhankelijkheid van één sector verminderen. Maar er zijn ook andere mogelijkheden. Zo kan bijvoorbeeld technologie nieuwe kansen bieden, bijvoorbeeld op het gebied van e-commerce, digitale dienstverlening en zelfs 'remote work' (werken op afstand).

Een concreet voorbeeld hiervan is de introductie van het visumprogramma 'Welcome Stamp' in Barbados. Dit programma maakt het mogelijk voor mensen vanuit bijvoorbeeld de Verenigde Staten om tot een jaar lang vanuit Barbados te werken. Dit initiatief speelt in op de wereldwijde trend van 'remote work', die versneld werd door de COVID-19 pandemie.

Het Caribisch gebied is een complexe en diverse regio met tal van economische kansen en uitdagingen. Het behoud van de sterke regionale identiteit, het diversifiëren van economische activiteiten en het aangaan van duurzame ontwikkelingspaden zijn essentieel voor de toekomstige veerkracht en welvaart van de Caribische economieën.

Vragen

- 1 Wat zijn de voordelen voor Bonaire om te investeren in duurzame energiebronnen?
- 2 Wat probeert Barbados te bereiken met het visumprogramma 'Welcome Stamp'?

Opdracht: Agrotourisme

Gebruik bron 9.

Bron 9

Agrotourisme in St. Lucia

Agrotourisme is een combinatie van landbouw en toerisme. Het is een manier voor boeren om extra inkomen te genereren en voor toeristen om het plattelandleven en de lokale landbouwpraktijken te ervaren. Agrotourisme biedt bezoekers de kans om deel te nemen aan landbouwactiviteiten, te leren over de lokale voedselproductie, en vaak zelf te verblijven op boerderijen.

In St. Lucia bijvoorbeeld heeft agrotourisme een belangrijke rol gespeeld in de diversificatie van de economie. In St. Lucia, dat vooral afhankelijk was van het massatoerisme, heeft het agrotourisme er toe bijgedragen dat er ook een ander soort toerist geïnteresseerd is in het eiland. En daarnaast biedt het agrotourisme de lokale boeren een aanvullende inkomstenbron, wat de lokale economie ten goede komt.

Bron: <https://www.govt.lc/> - bewerkt

Hieronder zie je vier manieren om de economie in een land te stimuleren.

- 1 Diversificatie van de economie
- 2 Bevordering van investeringen
- 3 Beperken import en stimuleren export
- 4 Bevorderen duurzame ontwikkeling

Welke twee van de genoemde manieren passen bij het stimuleren van het agrotourisme in St. Lucia. Leg uit waarom je voor deze antwoorden gekozen hebt.

Opdracht: SIDS

Gebruik bron 10.

Bron 10

SIDS

"SIDS" staat voor "Small Island Developing States," oftewel Kleine Eiland Ontwikkelingslanden. De term werd formeel geïntroduceerd tijdens de VN-conferentie over Milieu en Ontwikkeling (UNCED) in 1992. De term wordt gebruikt voor een groep van kleine eilandstaten die vergelijkbare ontwikkelingsuitdagingen ondervinden. In het Caribisch gebied

zijn veel SIDS.

De VN heeft specifieke programma's en initiatieven ontwikkeld om deze landen te ondersteunen. Denk bijvoorbeeld aan programma's gericht op duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen en aanpassing aan klimaatverandering. Ondersteuning bij het diversifiëren van hun economieën en het ontwikkelen van duurzame economische praktijken. Hulp bij het opbouwen van veerkracht tegen natuurrampen en klimaatverandering en verschaffing van technische expertise en financiële middelen voor ontwikkelingsprojecten.

Een van de kenmerken van de SIDS landen is hun geïsoleerde ligging. De eilanden zijn door water gescheiden van het vasteland en andere eilanden. Het gevolg is dat transport en communicatie heel belangrijk, maar moeilijk en duur zijn.

Hieronder zie je nog drie andere kenmerken van SIDS. Leg ieder kenmerk kort uit en geef aan wat de impact van het kenmerk op de (economische) ontwikkeling van het land is.

- eenzijdige economie
- kleine geografische omvang
- kwetsbaarheid voor natuurrampen

Afronding

Begrippenlijst

Economische ontwikkeling

Het proces waarbij een land streeft naar verbetering in economische welvaart, kwaliteit van leven, en sociale welvaart. Dit omvat zaken als bevorderen handel, betere infrastructuur, en verbeterde gezondheidszorg en onderwijs.

Eenzijdigheid

Veel economieën in het Caribisch gebied zijn sterk afhankelijk van één of enkele sectoren, meestal toerisme, wat kan leiden tot kwetsbaarheid voor externe schokken.

Goederenstroom (handel)

Dit verwijst naar de import en export van goederen tussen de Caribische eilanden en andere delen van de wereld. Het omvat zowel traditionele producten zoals rum en suiker als moderne goederen zoals elektronica en voertuigen.

Kapitaalstroom

Dit omvat buitenlandse investeringen, banktransacties en andere financiële stromen. Veel Caribische landen zijn afhankelijk van buitenlandse investeringen in sectoren zoals toerisme, vastgoed en infrastructuur.

Kleinschaligheid

Kleinschaligheid verwijst naar de kleine omvang van de economieën, markten en bedrijven in het Caribisch gebied. Deze kleinschaligheid kan invloed hebben op de efficiëntie, het concurrentievermogen en de veerkracht van de economieën in de regio.

Mensenstroom (migratie, toerisme)

Het Caribisch gebied is zowel een bron als een bestemming voor migratie. Mensen verhuizen om economische, politieke of persoonlijke redenen. Toerisme is ook cruciaal voor de regio, met miljoenen bezoekers die jaarlijks naar de eilanden trekken voor hun stranden, cultuur en klimaat.

Non-gouvernementele organisaties (NGO's)

Dit zijn onafhankelijke organisaties die niet verbonden zijn aan regeringen. Ze richten zich op een breed scala van sociale, humanitaire en milieukwesties. NGO's spelen vaak een belangrijke rol in het ontwikkelen en implementeren van projecten voor sociale verandering, armoedebestrijding en het bevorderen van duurzame ontwikkeling.

Offshore bedrijvigheid

Veel Caribische eilanden bieden offshore financiële diensten aan, zoals bankieren, verzekeringen en bedrijfsregistratie. Deze sector trekt internationale klanten aan vanwege de gunstige fiscale regelgeving en privacywetten in deze landen.

Open economie

Een open economie is een economisch systeem dat sterk verbonden is met andere economieën over de hele wereld door internationale handel en financiële transacties. In een open economie zijn landen actief betrokken bij de import en export van goederen, diensten en kapitaal, en staan ze open voor buitenlandse investeringen en invloeden.

Verenigde Naties

Een internationale organisatie opgericht in 1945 met als doel het bevorderen van internationale samenwerking en het handhaven van internationale vrede en veiligheid.

- IMF (Internationaal Monetair Fonds): Helpt landen met financiële crises door middel van leningen en beleidsadvies.
- WTO (Wereldhandelsorganisatie): Richt zich op het reguleren van internationale handel tussen landen.
- World Bank (Wereldbank): Biedt financiële en technische assistentie aan ontwikkelingslanden.
- WHO (Wereldgezondheidsorganisatie): Richt zich op wereldwijde volksgezondheidskwesties.
- UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund): Werkt aan het verbeteren van de levensomstandigheden van kinderen over de hele wereld.
- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization): Bevordert onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie.
- SIDS (Small Island Developing States): Een groep kleine eilandstaten die samenwerken aan duurzame ontwikkeling.

Eindproduct

Als eindproduct geef je antwoord op de vraag: Is de economie op het eiland eenzijdig of is er juist sprake van economische diversiteit. Om antwoord te geven op die vraag nemen jij en je klasgenoten een interview af. Jij interviewt samen met een klasgenoot iemand die werkt in de Cariben, maar niet in de toeristische sector. In het interview bevragen jullie hem/haar over zijn/haar eigen werk, maar ook over hoe hij/zij kijkt naar de 'economische situatie' op het eiland.

Als jullie het interview hebben uitgewerkt, vergelijken jullie het eindproduct met het eindproduct van enkele klasgenoten. Zet de verschillende beroepen van de mensen die jullie hebben geïnterviewd op een rijtje. Blijkt uit jullie interviews dat de economie op het eiland eenzijdig is of is er juist sprake van economische diversiteit?

Ga als volgt aan de slag

1 Bepaal eerst de sector waar jullie onderzoek naar willen doen.

Zijn jullie vooral geïnteresseerd in werken in de handel (export en/of import)? Of naar bijvoorbeeld werken in de offshore bedrijvigheid? Of willen jullie juist weten wat het werk bij een NGO inhoudt? Of landbouw?

2 Bepaal dan wie jullie willen interviewen.

3 Stel jullie vragen op. Zorg ervoor dat alle vragen leiden tot de informatie waarnaar jullie op zoek zijn. Informatie over het beroep, in welke sector iemand werkt, hoe belangrijk die sector is voor het eiland, etc.

Maak vragen die ertoe leiden dat jullie tot de informatie komen die jullie willen hebben. Bekijk de voorbeeldvragen.

Voorbeeldvragen interview

- Kunt u beschrijven wat uw werk inhoudt en welke sector het betreft? Hoe bent u in deze sector terechtgekomen?
- Bent u tevreden met uw werk? Wat vindt u leuk en wat vindt u minder leuk?
- Heeft u veel collega's? Zijn er veel mensen die hetzelfde werk doen? Is de sector waarin u werkt belangrijk voor de werkgelegenheid op het eiland?
- Is uw werk de afgelopen jaren veranderd? Verwacht u dat uw werk de komende jaren erg gaat veranderen? Kunt u uitleggen waarom wel of waarom niet?
- Stel dat u een nieuwe baan zou moeten zoeken, in welke sector zou u dan willen gaan werken? En waarom?
- Bent u voor uw werk veel uitlandig?

...

4 Maak een afspraak met de persoon die jullie willen interviewen. Leg vooraf uit wat het doel is van het interview, wat er met de antwoorden wordt gedaan, dat jullie het gesprek graag willen filmen of opnemen.

5 Schrijf of typ voorafgaand aan het interview alle vragen uit.

6 Houd het interview. Neem het gesprek eventueel op of film het.

7 Schrijf of typ daarna alle gegeven antwoorden uit.

8 Bespreek de resultaten van jullie interview met een enkele klasgenoten. Zet de verschillende beroepen van de mensen die jullie hebben geïnterviewd op een rijtje. Blijkt uit jullie interviews dat de economie op het eiland eenzijdig is of is er juist sprake van economische diversiteit?

Tips

- Wees goed voorbereid: stel je vragen vooraf op.
- Vraag door: zo kom je tot meer achtergrondinformatie en begrijpen jullie elkaar beter.
- Let op je houding en gedrag: toon respect, overdrijf niet en kijk je respondent aan als hij of zij aan het woord is.
- Vat eventueel de antwoorden kort samen: zo weet je zeker dat je de informatie goed hebt begrepen.

Toets

1 Wat is de belangrijkste inkomstenbron voor veel Caribische eilanden?

- A) Landbouw
- B) Toerisme
- C) Visserij
- D) Financiële diensten

2 Wat kenmerkt de offshore bedrijvigheid in het Caribisch gebied?

- A) Grote industriële productie
- B) Hoofdzakelijk lokale bedrijven
- C) Registratie voor fiscale voordelen, maar activiteiten elders
- D) Focus op landbouwexport

3 Waar of niet waar"

I De kleinschaligheid en het eilandkarakter van de Caribische eilanden leidt tot grote afhankelijkheid van de import.

II De kleinschaligheid en het eilandkarakter van de Caribische eilanden zorgt voor een grote diversiteit in economische sectoren.

- A) I en II zijn beide waar
- B) I is waar, II is niet waar
- C) I is niet waar, II is waar
- D) I en II zijn beide niet waar

4 Wat is een belangrijke rol van het IMF en de Wereldbank op de Caribische eilanden?

- A) Het promoten van toerisme
- B) Het leveren van technische ondersteuning voor landbouw
- C) Het ondersteunen van economische stabiliteit door leningen en financiële programma's
- D) Het direct investeren in lokale bedrijven

5 Hoe onderscheiden de activiteiten van NGO's zich over de Caribische eilanden?

- A) Door zich te richten op grote, industriële projecten

- B) Door zich te richten op kleinschalige, op de gemeenschap gerichte projecten
- C) Door zich uitsluitend te focussen op economische ontwikkeling
- D) Door directe politieke activiteiten

6 Wat is een mogelijke kritiek op de betrokkenheid van internationale organisaties in het Caribisch gebied?

- A) Te veel focus op culturele activiteiten
- B) Verlies van autonomie en te grote afhankelijkheid van externe fondsen
- C) Gebrek aan focus op economische ontwikkeling
- D) Overmatige technologische ontwikkeling

7 Wat is een belangrijk kenmerk van de economieën van Caribische eilanden?

- A) Divers en robuust
- B) Afhankelijk en kwetsbaar
- C) Technologie-gebaseerd
- D) Agrarisch en zelfvoorzienend

8 Waarom zijn Caribische economieën bijzonder kwetsbaar voor een wereldwijde recessie?

- A) Vanwege hun sterke afhankelijkheid van technologische import
- B) Door hun eenzijdige economische focus, vooral op toerisme
- C) Door een tekort aan geschoolde arbeidskrachten
- D) Vanwege de beperkte toegang tot internationale markten

Terugkijken

Intro

Lees de introductie van het katern nog eens door.

Vind je dat de introductie goed aansluit bij de rest van het katern? Waarom wel of waarom niet?

Kan ik wat ik moet kunnen?

Lees het leerdoel van het katern nog eens door.

Kun je de stromen van goederen, mensen en kapitaal binnen het Caribisch gebied en de stromen van goederen, mensen en kapitaal met gebieden buiten het Caribisch gebied beschrijven?

Hoe ging het?

- Tijd

Voor het katern staat ongeveer 3 uur. Had je voldoende tijd voor dit katern?

- Inhoud

Het katern gaat over de economische situatie op in het Caribisch gebied. Herken je de zaken die besproken zijn ook in jouw persoonlijke situatie?

- Samenvattend

Was het eenvoudig om de genoemde begrippen te omschrijven?

- Eindproduct

Was het makkelijk om iemand te vinden om te interviewen? Ben je tevreden over hoe het interview is verlopen. Is het gelukt om de antwoorden uit te werken? Ben je tevreden over het resultaat?

- Toets

Heb je de toets goed gemaakt? Ben je tevreden met je score?

Bronnen

Hier zijn vier betrouwbare bronnen waar je informatie kunt vinden over de economische situatie in het Caribisch gebied:

The World Bank - Caribbean: De Wereldbank biedt een schat aan statistieken, rapporten en artikelen over de economie van het Caribisch gebied.

Website: <https://www.worldbank.org/en/country/caribbean>

International Monetary Fund (IMF) - Caribbean: De IMF-site heeft specifieke secties gewijd aan de economieën van het Caribisch gebied, inclusief rapporten, beleidsdocumenten en statistieken.

Website: <https://www.imf.org/en/Countries/ResRep/CBR>

Caribbean Development Bank: Deze bank richt zich op de ontwikkeling van de Caribische regio en publiceert regelmatig onderzoeken en rapporten over economische trends en ontwikkelingsprojecten.

Website: <https://www.caribank.org/>

ECLAC - Economic Commission for Latin America and the Caribbean: Deze organisatie biedt gedetailleerde rapporten en statistieken over sociaaleconomische zaken in de Caribische regio.

Website: <https://www.cepal.org/en>